

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 01.07.1998, sp. zn. 5 Tz 57/98, ECLI:CZ:NS:1998:5.TZ.57.1998.1

Číslo: 22/1999

Právní věta: Změnou v neprospěch obviněného ve smyslu ustanovení § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř. o tzv. zákazu reformationis in peius je i takové nové rozhodnutí, jímž by byl obviněný na základě jiných skutkových zjištění uznán vinným oproti stávajícímu rozhodnutí z většího rozsahu spáchané trestné činnosti, a to i v případě, že tato změna nemá vliv na právní kvalifikaci trestného činu a není spojena s hrozbou uložení přísnějšího trestu. Takovou změnu představuje i případ, kdy se zjistí, že trestný čin ve formě pokračování spáchal obviněný více dílčími útoky, než se dosud předpokládalo. Rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu se zákonem, i když jím došlo z podnětu odvolání obviněného ke zrušení napadeného rozsudku soudu prvního stupně a k vrácení věci státnímu zástupci k došetření, jestliže by další řízení mělo vést jen k vydání rozhodnutí, kterým by byl porušen zákaz reformationis in peius vyplývající z ustanovení § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.07.1998

Spisová značka: 5 Tz 57/98

Číslo rozhodnutí: 22

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zákaz reformace in peius

Předpisy: 141/1961 Sb. § 260 141/1961 Sb. § 264 odst. 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 22

Změnou v neprospěch obviněného ve smyslu ustanovení § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř. o tzv. zákazu reformationis in peius je i takové nové rozhodnutí, jímž by byl obviněný na základě jiných skutkových zjištění uznán vinným oproti stávajícímu rozhodnutí z většího rozsahu spáchané trestné činnosti, a to i v případě, že tato změna nemá vliv na právní kvalifikaci trestného činu a není spojena s hrozbou uložení přísnějšího trestu. Takovou změnu představuje i případ, kdy se zjistí, že trestný čin ve formě pokračování spáchal obviněný více dílčími útoky, než se dosud předpokládalo.

Rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu se zákonem, i když jím došlo z podnětu odvolání obviněného ke zrušení napadeného rozsudku soudu prvního stupně a k vrácení věci státnímu zástupci k došetření, jestliže by další řízení mělo vést jen k vydání rozhodnutí, kterým by byl porušen zákaz reformationis in peius vyplývající z ustanovení § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. 7. 1998 sp. zn. [5 Tz 57/98](#))

Nejvyšší soud ČR k stížnosti pro porušení zákona zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 16. 10. 1997 sp. zn. 7 To 515/96 a Krajskému soudu v Brně přikázal, aby ve věci znovu jednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu Brno - venkov ze dne 13. 9. 1996 sp. zn. 2 T 8/96 byl obviněný O. S. uznán vinným trestnými činy zpronevěry podle § 248 odst. 1 tr. zák., zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 tr. zák. a podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. Trestného činu podvodu se měl dopustit patnácti dílčími útoky spáchanými v období od 20. 12. 1991 do 5. 2. 1994 tím, že odebral od různých dodavatelů zboží nebo služby, za které nezaplatil vůbec nebo nezaplatil v plné výši, anebo přijímal od jiných osob peníze jako zálohu na práce, které neprovedl; tím měl způsobit celkovou škodu ve výši 513 810,50 Kč. Za uvedené trestné činy mu byl uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání tří let se zařazením k jeho výkonu do věznice s dozorem a dále bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Proti rozsudku podal odvolání prostřednictvím své obhájkyne pouze obviněný. O odvolání rozhodl Krajský soud v Brně svým usnesením ze dne 16. 10. 1997 sp. zn. 7 To 515/96 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), c) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně zrušil v celém rozsahu a podle § 260 tr. ř. věc vrátil státnímu zástupci k došetření. Důvodem k tomuto rozhodnutí bylo zjištění odvolacího soudu, že proti obviněnému O. S. bylo zahájeno další trestní stíhání pro obdobnou majetkovou trestnou činnost, když ze sdělení obvinění ze dne 19. 9. 1997 vyplývá, že obviněný je kromě jiného trestně stíhán pro pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., který měl spáchat celkem sedmi dílčími útoky, a to v době od poloviny roku 1992 do 28. 6. 1993. Po přezkoumání věci odvolací soud zjistil, že tento pokračující trestný čin se časově prolíná s pokračujícím trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., kterým byl obviněný uznán vinným rozsudkem soudu prvního stupně v nyní posuzované věci. Pokud by odvolací soud o odvolání obviněného rozhodl s konečnou platností, pak by tím bylo podle jeho názoru s největší pravděpodobností znemožněno obviněného stíhat také pro pokračující skutek vymezený v novém sdělení obvinění, neboť zřejmě v obou trestních věcech jde o jeden pokračující trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák., přičemž si byl odvolací soud vědom nebezpečí vytvoření překážky věci rozhodnuté podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.

Proti citovanému usnesení Krajského soudu v Brně jako soudu odvolacího podala ministryně spravedlnosti stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného O. S. Vytkla v ní, že napadeným rozhodnutím byl porušen zákon v ustanoveních § 258 odst. 1 písm. b), c) a § 260 tr. ř. ve vztahu k ustanovením § 264 odst. 2 tr. ř. a § 250 odst. 1, 3 písm. b) tr. zák. v neprospěch obviněného. Ministryně spravedlnosti považuje za nesprávný závěr odvolacího soudu v napadeném rozhodnutí, podle něhož by státní zástupce mohl pro všech 22 útoků téhož trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. podat společnou obžalobu, protože Krajský soud v Brně přehlédl, že proti rozsudku soudu prvního stupně podal odvolání pouze obviněný, nikoli státní zástupce. Trestní postih obviněného pro všech 22 útoků by byl tedy veden v jeho neprospěch v rozporu s ustanovením § 264 odst. 2 tr. ř., a vzhledem k tomu je podle názoru ministryně spravedlnosti vrácení věci státnímu zástupci k došetření rozhodnutím v neprospěch obviněného, neboť by hrozil jeho postih a odsouzení pro více útoků téhož trestného činu, mající za následek i uložení přísnějšího trestu. V rámci trestního řízení by obviněnému též hrozilo stanovení náhrady škody pro větší množství poškozených osob. Proto ministryně spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil porušení zákona v citovaných ustanoveních, aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení a aby dále postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle §

267 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadeného rozhodnutí, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a zjistil, že zákon porušen byl v neprospěch obviněného O. S., a to v těch směrech a z těch důvodů, jak uvádí stížnost pro porušení zákona.

K tomu je nutno především předeslat, že není účelem tohoto rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona, aby jím Nejvyšší soud předjímal možné rozhodnutí o vině a trestu obviněného O. S. a nahrazoval tak činnost Krajského soudu v Brně jako soudu odvolacího. Proto Nejvyšší soud neposuzoval správnost rozhodnutí soudu prvního stupně a ani důvodnost odvolání podaného proti němu obviněným O. S. Předmětem přezkoumání bylo tedy usnesení Krajského soudu v Brně, proti němuž směřuje podaná stížnost pro porušení zákona, a to jen z hlediska, zda vykazuje vytýkané nedostatky nebo případně i vady jiné, které by ho činily nezákonným. Z tohoto hlediska lze považovat za správné úvahy odvolacího soudu v napadeném rozhodnutí potud, že za situace, jestliže by byl obviněný O. S. trestně stíhán v jiné věci pro dílčí jednání jednoho a téhož skutku naplňujícího spolu s trestnou činností projednávanou v této trestní věci zákonné znaky pokračujícího trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., bylo by třeba obě věci spojit a rozhodnout o celém skutku v jednom řízení. Pravomocné rozhodnutí jen o části takového skutku spáchaného ve formě pokračování ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. by skutečně vytvořilo pro trestní stíhání jeho zbytku překážku věci rozhodnuté podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. a orgán činný v trestním řízení, který by vedl pozdější řízení, by musel trestní stíhání obviněného zastavit. Nejvyšší soud však ani v tomto směru nehodlá předjímat řešení otázky, zda v daném případě skutečně jde o jeden skutek či nikoli, protože o tom zatím nebylo pravomocně rozhodnuto a bude to věcí posouzení v dalším řízení.

Postupovat za uvedené situace způsobem, který vyplývá z napadeného rozhodnutí Krajského soudu v Brně učiněného v rámci odvolacího řízení, by ovšem bylo možné jen v případě, kdyby odvolání bylo podáno i státním zástupcem v neprospěch obviněného. Přitom z trestního spisu v této věci je zřejmé, že státní zástupce se práva odvolání vzdal ihned po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně v hlavním líčení a odvolání podal pouze obviněný O. S. prostřednictvím své obhájky. Za tohoto stavu bylo rozhodování odvolacího soudu omezeno ustanovením § 264 odst. 2 tr. ř., na které odkazuje ustanovení § 260 tr. r. Odvolací soud tedy může při zrušení rozsudku soudu prvního stupně vyslovit, že se věc vrací státnímu zástupci k došetření, jestliže je to pro náležité objasnění věci potřebné, ale byl-li napadený rozsudek zrušen jen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch. Tento tzv. zákaz reformationis in peius platí od novelizace trestního řádu provedené zákonem č. 292/1993 Sb. nejen pro možnost uložení přísnějšího trestu, ale byl rozšířen na změnu jakéhokoli rozhodnutí v neprospěch obviněného v případech, kdy má dojít ke zrušení napadeného rozhodnutí výlučně z podnětu opravného prostředku podaného ve prospěch obviněného. Za změnu rozhodnutí v neprospěch obviněného pak je nutno považovat jakoukoli změnu v kterémkoli výroku, pokud zhoršuje postavení obviněného a přímo se ho dotýká, bez ohledu na to, o které otázce z těch, o nichž se v trestním řízení rozhoduje, bylo v daném případě rozhodováno. Změna k horšímu se tedy může projevit zejména ve skutkových zjištěních, v použité právní kvalifikaci, v druhu a výměře trestu, v druhu a formě ochranného opatření, v rozsahu a způsobu náhrady škody způsobené trestným činem, a to v každé uvedené okolnosti jednotlivě nebo v kumulaci některých z nich. Proto změnou v neprospěch obviněného je i nové rozhodnutí, jímž by byl obviněný na základě jiných skutkových zjištění uznán vinným z většího rozsahu jím spáchané trestné činnosti oproti stávajícímu rozhodnutí, a to i v případě, že tato změna nemá vliv na právní kvalifikaci trestného činu, není spojena s jejím zpřísněním ani s hrozbou uložení přísnějšího trestu. Takovou změnu představuje i případ, kdy se zjistí, že trestný čin ve formě pokračování spáchal obviněný více dílčími útoky, než se dosud předpokládalo.

Vzhledem k tomu by v trestní věci obviněného O. S. nemohl státní zástupce - aniž porušil zákaz reformationis in peius podle § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř. - podat na tohoto obviněného obžalobu pro všech 22 dílčích útoků trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., jestliže

by dospěl k závěru, že jsou všechny součástí jednoho a téhož skutku spáchaného ve formě pokračování. Ani soud prvního stupně by pak nemohl v rozsudku uznat obviněného O. S. vinným v tomto rozsahu, protože oproti svému původnímu rozhodnutí by se jednalo o více útoků uvedeného trestného činu s vyšším rozsahem následku, což by mohlo mít další nepříznivý vliv zejména na úvahy o přísnějším trestu a o možném rozsahu odpovědnosti obviněného za škodu způsobenou trestným činem.

Je sice pravda, že samotné usnesení Krajského soudu v Brně, kterým bylo rozhodnuto o odvolání obviněného O. S. a proti němuž směřuje stížnost pro porušení zákona, neznamená bez dalšího změnu v neprospěch obviněného. Jeho důsledky ovšem již takovou změnu představují, protože podle závazného právního názoru odvolacího soudu je zde reálná hrozba, že by musel státní zástupce podat obžalobu na obviněného pro skutek spáchaný větším počtem dílčích útoků s vyšší způsobenou škodou a že by pak i soud prvního stupně uznal obviněného vinným ze spáchání skutku ve větším rozsahu, než tomu bylo dosud. To vše by ve vztahu k trestnému činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. znamenalo zhoršení postavení obviněného O. S. ve výše uvedeném smyslu. Přitom k uvedené změně rozhodnutí by došlo jen v důsledku odvolání podaného výlučně ve prospěch obviněného, a vzhledem k tomu taková změna není přípustná, neboť by byla v rozporu se zákazem reformationis in peius, jímž je limitováno rozhodování v odvolacím řízení. Proto dospěl Nejvyšší soud k závěru, že i samotné napadené rozhodnutí Krajského soudu v Brně jako soudu odvolacího je v rozporu se zákonem, jestliže vede k následnému postupu, kterým by orgány činné v trestním řízení porušily zákaz reformationis in peius vyplývající z ustanovení § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř.

Na základě všech rozvedených skutečností vyslovil Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř., že napadeným usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 16. 10. 1997 sp. zn. 7 To 515/96 byl porušen zákon v ustanoveních § 258 odst. 1 písm. b), c), § 260 a § 264 odst. 2 tr. ř. v neprospěch obviněného O. S. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. pak Nejvyšší soud zrušil citované rozhodnutí, včetně rozhodnutí na ně obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jeho zrušením, pozbyla podkladu. Protože ve věci je nutno učinit rozhodnutí nové, přikázal Nejvyšší soud podle § 270 odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Brně jako soudu odvolacímu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Úkolem tohoto soudu tedy bude, aby z podnětu odvolání podaného obviněným O. S. opětovně přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku Okresního soudu Brno - venkov, proti nimž mohl odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížeje přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány (§ 254 odst. 1 tr. ř.). Odvolací soud je pak mimo jiné vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona (§ 270 odst. 4 tr. ř.), a proto již nemůže spatřovat vady v rozsudku soudu prvního stupně v těch skutečnostech, které byly důvodem k jeho rozhodnutí vyjádřeným v usnesení ze dne 16. 10. 1997 sp. zn. 7 To 515/96. Neshledá-li Krajský soud v Brně jiné důvody k vrácení věci státnímu zástupci k došetření či k vrácení věci soudu prvního stupně k opětovnému projednání a rozhodnutí, bude muset o odvolání meritorně rozhodnout.